

Aluehallituksen vastaukset

Arviointikertomus 2022

Lapin hyvinvointialue, Lapin sairaanhoitopiiri, Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalvelujen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ja Kolpeneen palvelukeskus kuntayhtymä

Tarkastuslautakunta 14.12.2023 § 114

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Sisällysluettelo

1. Taustaa	2
2. Lapin hyvinvointialueen Arviointikertomus 2022.....	3
3. Siirtyvien organisaatioiden Arviointikertomus 2022	9
3.1. Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.....	9
3.2. Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalvelujen ja sairaanhoitopiirin kunta- yhtymä	12
3.3. Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä	13

1. Taustaa

Tarkastuslautakunta on suoraan aluevaltuuston alainen lakisääteinen toimielin, jonka tehtävistä on säädetty hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 125 §:ssä ja Lapin hyvinvointialueen hallintosäännössä (HS). Aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida vuosittain, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja taroituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt 11.5.2023 § 46 Lapin hyvinvointialueen (Lapha) arviointikertomuksen vuodelta 2022 sekä 30.5.2023 kokouksessaan Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän (56 §), Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveydenhuollon ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän (LPHSP, § 58) ja Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän (LSHP, § 52) arviointikertomukset vuodelta 2022. Tarkastuslautakunta päätti kaikkien em. organisaatioiden osalta esittää aluevaltuustolle, että aluehallitus antaa aluevaltuustolle syyskuun loppuun mennessä lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomukset antavat aihetta. Aluevaltuusto päätti 12.6.2023 Lapin hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan esitysten (Lapha § 24, Kolpene § 31, LPSHP § 29 ja LSHP § 27) mukaisesti.

Laki hyvinvointialueesta (611/2021) eikä Lapin hyvinvointialueen hallintosääntö ota kantaa siihen, missä ajassa aluehallituksen on lausuntonsa annettava. Aluevaltuusto edellytti kuitenkin päätöksessään 12.6.2023, että aluehallitus antaisi lausuntonsa arviointikertomuksiin syyskuun loppuun mennessä. Näin ei ole tapahtunut, eikä aluehallitus noudattanut aluevaltuuston tahtotilaa.

Aluehallitus käsitteli 4.10.2023 § 357 Laphan osalta lausuntoaan, ja jätti asian pöydälle. Laphan lausuntoa toimenpiteistä ovat valmistelleet mm. hyvinvointialuejohtaja, hallintojohtaja, kehitysjohtaja, vt. talousjohtaja, henkilöstöjohtaja, hankintapäällikkö sekä vt. kehittämispäällikkö/saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset palvelut. Siirtyvien organisaatioiden lausuntoja ei oltu valmisteltu.

Aluehallitus on tuonut esille¹ perusteluinaan, että siirtyvien organisaatioiden lausuntoja ei oltu vielä valmisteltu johtuen viranhaltijajohdon työtilanteesta (mm. strategian toteuttamisohjelmien valmistelutyö, tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman valmistelun käynnistäminen, Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n sopimuksen muutosneuvottelut ja muutostarpeita sekä mitättömyyden tai irtisanomisen edellytyksiä koskeva selvitys, neuvottelut muutoksesta lainanottovaltuuteen vuodelle 2024). Kaikkia arviointikertomuksia koskevat lausunnot on perusteltua käsitellä aluehallituksessa ja aluevaltuustossa samalla kertaa. Aluehallitus totesi myös, ettei hyvinvointialuelain 125 §:ssä ole määräaikaa lausuntojen antamiselle.

¹ Aluehallitus 18.10.2023 § 385

Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto on käsitellyt sekä Lapin hyvinvointialueen (§ 60) että siirtyneiden organisaatioiden: LSHP (§ 61), LPSHP (§ 62) ja Kolpeneen (§ 63) arviointikertomuksia vuodelta 2022 ja aluehallituksen antamia lausuntoja.

Tarkastuslautakunta tulee ottamaan kantaa Arviointikertomuksessa 2023 vuoden 2022 arviointikertomuksen johtopäätösten seurantaan. Tarkastuslautakunnan työ on dialogista aluehallituksen ja aluevaltuuston kanssa. Tämän vuoksi aluevaltuustossa käsitellyt aluehallituksen lausunnot arviointikertomuksista tulee käsitellä aluevaltuuston käsittelyn jälkeen tarkastuslautakunnassa. Mikäli aluevaltuuston päätöksen mukaista aikataulua olisi noudatettu, tarkastuslautakunta olisi voinut huomioida ne jo väliarvioinnissaan.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, ettei valtuuston valitsema aluehallitus noudata aluevaltuuston antamia määräaikoja lakisääteisten lausuntojen antamisessa. Aluehallituksen antamat perustelut määräaikojen noudattamatta jättämiselle eivät ole kestäviä.

2. Lapin hyvinvointialueen Arviointikertomus 2022

Lapin hyvinvointialueen arviointikertomuksessa vuodelta 2022 tarkastuslautakunnan päähavainto oli se, että Laphan toiminta oli vuonna 2022 hyvin virkahenkilö- ja aluehallitusvetoista. Lautakunta suosittikin, ettei tämä toiminnan järjestämistapa jäisi pysyväksi. Päätösvaltaa tulisi pystyä hajauttamaan ja luottamushenkilöelinten: hallituksen, lautakuntien ja valtuuston päätösvallan rajojen uudelleen määrittelyä tulisi harkita.

Vuoden 2021 arviointikertomuksen johtopäätösten seuranta

Huoli ICT-rekrytointien onnistumisesta ja riittävän ICT-asiantuntemuksen saamisesta ei ole poistunut. Työnantajat kilpailevat ICT-asiantuntijoista sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Henkilöstöohjelma on valmistelussa ja tulossa päätöksentekoon joulukuussa.

Myös aluehallitus on tyytyväinen viestinnän rekrytoinneissa onnistumiseen.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

Tavoitteiden saavuttaminen

Turvallinen siirtymä ja palvelutuotannon jatkuminen keskeytyksettä vuodenvaihteessa 2022-23 onnistuivat. Myös henkilöstön palkanmaksu alkuvuodesta onnistui pääosin hyvin. Laskujen maksamisessa sen sijaan oli isoja vaikeuksia, jotka jatkuivat koko alkuvuoden 2023.

Vuosi 2022 oli erittäin kuormittava sekä valmistelijoille että aluehallitukselle. Työtä tehtiin kuitenkin motivoituneesti ja päämäärätietoisesti.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

Organisointia on selkeytettävä

Organisaation selkeyttäminen on tarpeen. Hyvinvointialueen palvelustrategia ja palvelujen järjestämishjelma valmistuvat vasta vuoden 2024 puolella, jonka jälkeen organisaatiomuutosten valmistelu on ajankohtaista osana talouden sopeuttamisohjelmaa.

Johtamisjärjestelmä on kirjattu hallintosääntöön. Sen sijaan organisaatorakenne ei ole kokonaisuudessaan kirjattu hallintosääntöön, vaan toimialojen jakautuminen vastuualueisiin on siirretty aluehallituksen toimivaltaan ja vastuualueiden jakautuminen vastuuyksikköihin hyvinvointialuejohtajan toimivaltaan. Tämän tarkoituksena on ollut mahdollistaa tarvittavien organisaatiomuutosten toteuttaminen joustavasti.

Organisaation selkeyttäminen on tarpeen, samoin esihenkilötason määrän kriittinen tarkastelu. Tämä tarkastelu tulee osaksi talouden sopeuttamisohjelmaa. Henkilöstöasioita koskevat delegointipäätökset on tehty. Aluehallitus on päättänyt toimivallan siirrosta alaiselle henkilöstölle sosiaalipalveluissa 7.12.2022 sekä talousasioissa 7.12.2022, 22.2.2023 ja 20.9.2023. Toimivalta asiakasmaksuissa on aluehallitus päättänyt 1.3.2023.

Sekä toimielin- että henkilöstöorganisaation uudelleenarviointi on tarpeen. Lautakuntien määrää ja roolia on perusteltua arvioida valtuustokauden lopulla ja tehdä mahdolliset muutokset niin että ne tulevat voimaan seuraavan valtuustokauden alusta. Henkilöstöorganisaation arviointi tulee osaksi talouden sopeuttamisohjelmaa. Aluehallituksessa käsitellään vielä jonkin verran tarpeettoman pieniä asioita, koska niitä koskevia delegointipäätöksiä ei ole tehty. Aluehallituksen käsittelyyn tulevien asioiden määrä on kuitenkin vähentynyt ja kokousten kesto lyhentynyt vuoden 2023 kuluessa.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka organisaation selkeyttäminen on katsottu olevan tarpeen, samoin esihenkilötason määrän kriittinen tarkastelu, ei muutoksiin ole kuitenkaan ryhdytty, eikä esitetty, mitä muutostarpeita on havaittu ja mihin toimenpiteisiin oltaisiin ryhtymässä.

Palvelualuemalliin aluehallitus ei ole ottanut kantaa. Päätöksenteko on nyt keskitetty edelleen aluehallitukselle luottamushenkilöorganisaatiossa ja ylimmille viranhaltijoille henkilöstöorganisaatiossa.

Organisaatiota tulee selkeyttää, ja johtamisjärjestelmä kirjata hallintosääntöön kokonaisuudessaan. Lapin hyvinvointialueen syksyllä 2023 toteutettu QWL (työelämän laatu) tulokset johtamisen, toimintakulttuurin ja esihenkilötoiminnan osalta edellyttävät muutoksia.

Tilikauden tulos on ollut ylijäämäinen

Tilikauden tulos ei ollut ylijäämäinen vaan 0. Vuodelle 2023 siirrettiin 7,77 milj. € vuonna 2022 maksettuja avustuksia. Vuodelle 2022 saatu rahoitus osoittautui riittäväksi. Talousarvio vuodelle 2022 koski vielä hyvinvointialueen toiminnan valmistelua, jolle ei talousarviossa asetettu erityisiä toiminnallisia tavoitteita.

Talous- ja laskentapalveluiden virat ja toimet on saatu täytettyä pääosin vasta vuoden 2023 puolella. Taloushallintopalveluiden virat saatu täytettyä, mutta vakituiset toimet olleet osin täyttämättä. Tilanne parantunut. Määräaikaista ruuhkanpurkajat ovat täydentäneet resursseja.

Asiakasmaksuyksikön kohdalla, lopullinen siirtyvä henkilöstön määrä tarkentui vasta tammikuussa 2023. Heitä oli vähemmän kuin arvioitiin. Aluehallitus perusti 25.1.2023 toimistopalveluihin uusia vakansseja, jotka on syyskuuhun 2023 mennessä täytetty. Lisäksi rekrytoitiin keväällä 2023 asiakasmaksuyksikköön määräaikaista ruuhkanpurkijoita. Asiakaslaskutuksen prosesseja hiotaan edelleen, samoin tulorahoituksen/ laskutuksen toteutumisen seurantaan on luotu uusia työkaluja

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

Vastaisuudessa, kun muutoksia toteutetaan, on syytä kiinnittää huomiota muutoksen riittävään resurssointiin (ajallisesti ja henkilöstöllisesti), kuten palkkahallinnon siirto omaksi toiminnaksi.

Haasteena on talouden tasapainottaminen

Talousarvio vuodelle 2023 hyväksyttiin aluevaltuustossa 19.12.2022 § 137. Talousarvioon 2023 on tehty aluevaltuuston päätöksillä talousarviomuutoksia käyttötalouteen 6.2.2023 § 6 ja 12.6.2023 § 35 sekä investointeihin 4.4.2023 § 14. Osavuositarkastuksen Q2/2023 yhteydessä laadittiin tilinpäätösennuste vuodelta 2023. Tilinpäätösennustetta korjattiin taloussuunnitelmavuosille 2024 – 2026 laaditun talousarviokehyksen (hyväksytty aluehallituksessa 6.9.2023 §324) laadinnan yhteydessä. 20.9.2023 aluehallituksen päätöksentekoon on menossa 4. muutos talousarvioon 2023. Talousarviomuutosesityksessä tilikauden alijäämäksi olisi muodostumassa –61,4 milj.€.

Osavuositarkastuksessa ajalta 1.1.- 30.9.2023 alijäämäennuste on 85,8 miljoonaa euroa. Aluehallitus päätti 6.9.2023 § 324, että syksyn 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana valmistellaan aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 45 miljoonalla eurolla Sopeuttamistarve voi vielä muuttua mm. tilinpäätöksen 2023 alijäämän tai valtionrahoituksen muutosten vuoksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka talousarvio 2023 ja taloussuunnitelma 2024-2025 oli merkittävästi alijäämäinen, on palvelustrategia ja henkilöstöohjelma suunniteltu valmistuvan lop-

puvuodesta 2023 ja tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma vasta keväällä 2024.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa, että em. ohjelmat eivät eriaikaisina nivoudu riittävän tarkasti talouden suunnan korjaamiseksi.

On panostettava osaavaan ja oikein mitoitettuun henkilöstöön

Muutoksen johtamiseen ja henkilöstön palautumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jos osaavaa henkilöstöä ei ole saatavilla riittävästi, on aikatauluja jatkossa sopeutettava mahdollisuuksien mukaan niin, että myös henkilöstön palautumiselle jää aikaa. Henkilöstöohjelma on valmistelussa ja tulossa päätöksentekoon joulukuussa.

Saamenkielisiä palveluja tuetaan verkostomaisesti Lapin hyvinvointialueen ulkopuolelle ja tämä edellyttää, että henkilöstössä on riittävästi saamen kielen taitoisia. Tarvittavan kielitaidon osalta voisi harkita erityisen kielilisen maksamista. Tarkastuslautakunta katsoo, että niiden virkojen ja toimien osalta, missä saamen kielen taidolla on merkitystä, hakuilmoituksessa hallintosäännön mukaisesti tulisi olla maininta, että Lapin hyvinvointialueella saamen kielen taito voidaan katsoa erityiseksi ansioksi.

Saamenkielisten palveluiden kehittämistä Lapin hyvinvointialueella ja Lapin hyvinvointialueen järjestämislain 33§:n mukaisen valtakunnallisen erityistehtävän osalta koordinoidaan saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden vastuuyksikössä. Yksikköön on rekrytoitu työntekijät keväällä 2023. Toiminnassa on vuonna 2023 keskitytty Lapin hyvinvointialueen saamenkielisten palveluiden vahvistamiseen, jotta niitä voidaan myöhemmin tukea myös alueen ulkopuolelle. Lapin hyvinvointialueelle siirtyneiden saamenkielisten palveluiden haastava lähtötilanne on todettu mm. THL:n arviointiraportissa vuodelta 2021.

Saamenkielisten palveluiden kehittämisen vastuuyksikön prioriteettina on vuonna 2023 ollut saamenkielisen henkilöstön määrän lisääminen. Yksikkö on keväällä 2023 kartoittanut hyvinvointialueelle siirtyneen saamenkielisen henkilöstön määrän webropol-kyselyllä. Samassa kyselyssä selvitettiin henkilöstön saamen kielten koulutustarpeita. Kyselyn perustella Lapin hva työskentelee tällä hetkellä 54 saamenkielistä työntekijää. Kyselyn perustella hyvinvointialueella työskentelee kymmeniä henkilöitä, joilla on hyvä saamen kielen taito, mutta jotka eivät ammattisanaston puutteellisen osaamisen vuoksi käytä kieltä vielä työkielenä. Näiden työntekijöiden kielitaidon vahvistamisella saamenkielisten työntekijöiden määrää saataisiin kasvatettua verrattain nopeasti.

Saamen kielten koulutusohje on hyväksytty osaksi hyvinvointialueen koulutusohjetta keväällä 2023. Ohjeessa linjataan saamen kielilain 25 §:n mukaisen palkallisen virkavapaan tai työstä vapautuksen myöntämisen perusteista Lapin hyvinvointialueella. Hyvinvointialue on vuonna 2023 saanut oikeusministeriöltä valtionavustusta 181 000 euroa saamen kielilain toteuttamisesta aiheutuviin kuluihin. Valtionavustushakemuksessa Lapin hyvinvointialue priorisoi avustuksen käyttämisen

saamen kielten koulutuksiin osallistuvien työntekijöiden sijaiskuluihin ja pystyi valtionavustuksella lähettämään 5 työntekijää saamen kielten vuoden kestäviin intensiivipintoihin syksyllä 2023.

Hyvinvointialue tekee tiivistä yhteistyötä Oulun yliopiston Somá-hankkeen kanssa, jonka tavoitteena on kielikursseilla vahvistaa sosiaali- ja terveysalan henkilöstön saamen kielten osaamista. Hyvinvointialue on tuonut kurssitarpeensa hankkeen tietoon ja ollut mukana suunnittelemassa opintojen sisältöjä sekä tiedottanut työntekijöilleen alkavista kursseista. Lisäksi Lapin hyvinvointialue on ollut mukana suunnittelemassa ja valmistelemassa saamenkielisten kylätyöntekijöiden koulutushanketta Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa. Lapin hyvinvointialue on vahvistanut myös saamenkielisten työntekijöidensä saamelaiskulttuurilähtöisten työskentelytapojen osaamista järjestämällä teemaan liittyen hyvinvointialueen saamenkielisten työntekijöiden koulutuspäivät Saariselällä 26.-27.9.2023.

Saamen kielillisää hyvinvointialueella maksetaan siirtyneiden organisaatioiden aiempien käytäntöjen mukaisesti, eli kielillisän maksamisessa on suuria kuntakoh- taisia eroja. Kielillisän määrä ja maksamisperusteet tullaan yhtenäistämään palkkaharmonisaation yhteydessä. Saamen kielen lautakunta tulee lausumaan kielil- isän yhtenäisestä määrästä ja maksamisperusteista palkkaharmonisaation edetes- sä. Lapin hyvinvointialueen hakuilmoituksissa saamen kielen taito on tehtävästä riippuen katsottu joko kelpoisuusehdoksi tai erityiseksi ansioksi. Uudessa organi- saatiossa hakuilmoituksia työstetään useassa eri yksikössä, joissa ei aina ole ollut riittävästi tietoa saamen kielen katsomisesta erityiseksi ansioksi. Saamenkielisten palveluiden kehittämisen vastuuyksikkö tulee loppuvuonna 2023 kouluttamaan hakuilmoitusten laatijoita saamen kielen katsomisesta erityiseksi ansioksi saamen kielilain 14§:n mukaisesti.

Tarkastuslautakunta panee merkille, että saamelaiskäräjien saamen kielineuvosto on 3.10.2023 myöntänyt saamen kieliteko -palkinnon Lapin hyvinvointialueelle. Palkinnon tarkoituksena on antaa tunnustus- ta saamenkielisten palvelujen ja saamen kielen aseman edistämiseksi tehdystä ansiokkaasta työstä Suomessa.

Tarkastuslautakunta pitää erittäin hyvänä saamenkielisten palvelujen kehittämistä selvitettyyn tietoon perustuen.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen hyvin valmisteltuun ja annettuun vastaukseen.

Työnantajamaineeseen on panostettava

Henkilöstöohjelma on valmistelussa ja tulossa päätöksentekoon joulukuussa. Hyvinvoiva ja osallistuva henkilöstö on nostettu yhdeksi henkilöstöohjelman painopis- teitä, keinoja työhyvinvointia ylläpitävien rakenteiden löytämiseen pyritään raken- tamaan/loytämään.

Ensimmäinen Laphan QWL- mittaus (työelämän laadun kokemus) on tehty, mitausta jatketaan vuonna 2024. Lähiesihenkilörakennetta on vahvistettu vuoden 2023 aikana työhyvinvoinnin parantamiseksi.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa henkilöstön saatavuuteen liittyen ja kiinnittää huomiota heikkoihin QWL tuloksiin johtamisen, esihenkilötoiminnan ja toimintakulttuurin osalta erityisesti sosiaalipalvelujen toimialalla.

Tarkastuslautakunta panee merkille Lapin pelastuslaitoksen hyvät QWL tulokset kauttaaltaan ja suosittaa hyvien käytäntöjen levittämistä muille toimialoille.

Hankintaosaamisen varmistaminen on tärkeää

Hankintatoimen rekrytoinnit on toteutettu. Uusien henkilöiden perehdyttäminen ja kouluttaminen on käynnissä. Resurssitarvetta arvioidaan talousarviovalmistelun yhteydessä. Sopimushallinnan järjestelmä on hankintasopimusten osalta aktiivikäytössä (LSHP-taustainen). Järjestelmän sisäinen rakenne ja metatiedot luodaan käynnissä olevan projektin tuloksena. Vuokrasopimuksia hallitaan Maakuntien tilakeskuksen Modulo - järjestelmässä.

Hankintaprosessien kuvaaminen on valmistelussa. Toiminnanohjausjärjestelmä on materiaalitilauksien tekemiselle käytössä osassa hyvinvointialuetta. Tulee siirtyä yhteen koko hyvinvointialueen laajuiseen järjestelmään.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

Henkilöliikenteen kilpailutus on vietävä läpi mahdollisimman nopeasti

Kuljetuspalveluiden kilpailutus toteutetaan vaiheittain. Kilpailutusaikataulua ohjaa kunnilta siirtyvien sopimusten päättymisajankohta. Kilpailutukset kaikilla palvelualueilla. Kilpailutukset toteutettu aluehallituksen päätöksellä käänteisenä kilpailutuksena. Tarjoajat on asetettu paremmuusjärjestykseen laadullisilla pisteillä. Hinta on määritelty ennakkoon. Käyttäjäpalaute tulee asiakkailta suoraan matkapalvelukeskukselle. Jokainen palaute käsitellään erikseen.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

Kuljetukset ovat tärkeä osa asiakaskokemusta. Tarkastuslautakunta jatkaa henkilö- ym. kuljetusten arviointia vuoden 2024 arviointikertomuksessaan osana asiakaskokemusta ja palveluiden saatavuuden arviointia.

MPK toiminta tulee laajentaa koko Lapin hyvinvointialueelle

Matkapalvelukeskuksen välitystoiminta otetaan käyttöön koko Lapin hv-alueella vuoden 2023 aikana.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

3. Siirtyvien organisaatioiden Arviointikertomus 2022

Lapin hyvinvointialue muodostuu 27 eri organisaatiosta: Lapin 21 kunnan² sosiaali- ja terveystalvluista, Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymästä, Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveydenhuollon ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymistä, Kolpeneen³ palvelukeskuksen kuntayhtymästä, Oulunkaaren kuntayhtymä Simon palvelujen osalta, Pelkosenniemen-Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymästä ja Lapin pelastuslaitoksesta.

Aluehallituksen lausunnot on käsitelty aluehallituksen 15.11.2023 kokouksessa seuraavasti: LSPH § 427, LPSHP § 426 ja Kolpene § 425 ja aluehallitus päätti antaa aluevaltuustolle lausunnot toimenpiteistä, joihin arviointikertomukset antavat aihetta.

Lukuohje: *kursiivilla on poimittu aluehallituksen lausunnosta kunkin siirtyneen organisaation arviointikertomuksesta johtopäätökset, mikäli lausuntoa ei ilman sitä ole mahdollista itsenäisesti päätellä.*

3.1. Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymä (LSHP)

Laajennushanke kestää vuoteen 2023 asti. Tarkastuslautakunta on huolestunut laajennushankkeen kustannusten kasvun suuruudesta verrattuna alkuperäiseen suunnitelmaan. Projektin kustannusseurantaan ja suunnitelman mukaiseen etenemiseen tulee edelleen hankkeen jatkuessa kiinnittää erityistä huomiota. Kustannusten kasvuun ovat osaltaan vaikuttaneet:

- yleinen merkittävä rakennuskustannusten nousu hankkeen aikana
- hankkeen aikataulu ei pitänyt, jolloin kokonaiskesto kasvatti projektiorganisaation kustannuksia ja työmaan kiinteitä kuluja
- suunnittelukustannukset ovat olleet huomattavasti arvioitua suuremmat
- ns. toiminnallisen suunnittelun kautta tulleet muutostarpeet ovat olleet huomattavasti etukäteen arvioitua suuremmat

Ns. allianssimalli ei ainakaan tässä hankkeessa ole osoittautunut onnistuneeksi kustannusten hallinnan kannalta.

Talouden seurannan kehittäminen on välttämätöntä. Vertailulukuja aiempiin vuosiin voidaan esittää vuoden 2023 jälkeen. Hyvinvointialueen julkisen tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan vähintään hyvinvointialueille säänneltyä tilinpäätösnormistoa. Sisäistä laskentaa kehitetään jatkuvasti toimintaympäristöön vaikuttavan tiedon kasvaessa; hyvinvointialueen toiminnan aloituksen muutosprosessi ja hal- tuunotto ovat edelleen käynnissä.

² Enontekiö, Inari, Kemijärvi, Kemi, Keminmaa, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Rovaniemi, Salla, Savukoski, Simo, Sodankylä, Tervola, Tornio, Utsjoki ja Ylitornio.

³ Kolpeneen palvelukeskus kuntayhtymä sisältää Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (POSKE)

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen, mutta on edelleen huolissaan Lapin keskussairaalan laajennushankkeen etenemisestä talouden epätasapainotilanteesta sekä kustannusten hallinnasta.

Henkilöstön osaaminen ja saatavuus

Aiheuttavatko sivutoimiluvat erikoislääkäreiden työpanoksen ohjautuvuutta yksityiselle puolelle.

Näin voi osin olla. Kuitenkin, jos lupaa ei myönnetä, voi seurauksena olla, että lupaa tiedustellut tekee muita ratkaisuja jatkon suhteen.

Rekrytointiin kiinnitetään edelleen huomiota. Työhyvinvointiin ja kehityskeskusteluihin sekä esihenkilö-alainen vuorovaikutteisuuteen tulee panostaa ja varmistaa esim. että kehityskeskustelut pidetään säännöllisesti.

Pitovoimaan pitää panostaa. Nämä ovat keskeisiä asioita ja nämä tullaan huomioidaan jatkossa osana hyvinvointialueen henkilöstöohjelmaa ja sen alaohjelmia.

Tarkastuslautakunta on erittäin huolestunut henkilökunnan riittävydestä ja jaksamisesta.

Tämä on aiheellinen huoli, jonka ratkaisemiseen ei ole löydettävissä nopeita eikä helppoja ratkaisuja.

Hoitohenkilökunnan saatavuudessa on ollut haasteita. Perehdyttäminen ja laaja sijaisten käyttö työllistää osastonhoitajia edelleen.

Osastonhoitajien työ on ollut erittäin kovan paineen alla jo useamman vuoden. Sijaisten hankkiminen ja perehdytys ovat keskeisiä esihenkilötyötä lisääviä kuorimitustekijöitä, lisäksi toimintaympäristöstä on tullut ennakoimattomampi ja tällä on vaikutusta toiminnan järjestämiseen ja suunnitteluun myös muutoin.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiotaan kasvaneisiin työvoiman vuokrauskuluihin etenkin Lapin keskussairaalan lääkäri työvoiman osalta.

Muilta osin tarkastuslautakunta on tyytyväinen annettuun vastaukseen.

Työhyvinvointi

Sairauspoissaoloissa on vaihtelua eri vuosina. Työhyvinvoinnin kehittämiseen ja sairauspoissaolojen vähentämiseen on tarpeen kiinnittää huomiota. Henkilöstön osallistaminen on tärkeää.

Tarkastuslautakunta on erittäin huolestunut koko Lapin hyvinvointialueen sairaspöissaolojen tasosta. Työvoiman saatavuushaasteet vaikuttavat myös palvelujen saatavuuteen. Muutoksessa ja sen johtamisessa henkilöstön palautumiseen ja työhyvinvointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Toiminta

Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että LänsiPohjan/Mehiläinen yhteistyötä ja työnjakoa tulee kehittää taloudellisesti ja toiminnallisesti, jotta saavutettaisiin tehokkuutta ja taloudellisuutta huomioiden alueen pienenevä väestöpohja.

Yhteistyön ja työnjaon kehittäminen on tärkeää.

Toiminnan seurannan kehittäminen on välttämätöntä. Vertailulukuja aiempiin vuosiin voidaan hyvinvointialueen toiminnasta esittää vuoden 2023 jälkeen.

Potilasvahinkojen määrästä on saatavilla vertailua koko maan tilanteeseen.

Digisyrjäytymisen ehkäisyyn on tarpeen kiinnittää huomiota.

Rovaniemen kaupunki on vaatinut hallintoriita-asiana Pohjois-Suomen hallinto-oikeutta velvoittamaan Lapin hyvinvointialueen palauttamaan Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän yhtymähallituksen päätöksellä perityt siirtoviivemaksut sairaanhoitopiirin entisille jäsenkunnille. Aluehallitus on antanut vastineen, että hakemus tulee jättää tutkimatta. Mikäli hallinto-oikeus kuitenkin ottaa asian tutkittavakseen, hakemus tulee hylätä. Mikäli hallintoriita-asia vastoin hyvinvointialueen antamaa vastinetta ratkaistaisiin Rovaniemen kaupungin vaatimusten mukaisesti, muutoksella ei olisi vaikutusta kuntayhtymän tilinpäätöksen tuloslaskelmaan vaan vain tilinpäätöksen liitetiedoissa oleviin laskelmiin kuntayhtymän ylijäämän palautuksen ja jäsenkuntalaskutuksen oikaisun jakautumisesta sairaanhoitopiirin kuntayhtymän jäsenkuntien kesken.

Asiakaskokemusta on tärkeä seurata.

Tietoliikenteen valvonta, käyttöoikeuksien rajaaminen ja tietoturvakoulutukset ovat tärkeitä toimintatapoja.

Rovaniemen pelastusasema –hanketta valmistellaan osaksi vuoden 2024 investointisuunnitelmaa.

Kela kuljetusten järjestämisvastuu on Kansaneläkelaitoksella. Kela ja Lapin hyvinvointialue ovat aloittaneet yhteistyön ja tavanneet kaksi kertaa. Keskustelun aiheena on ollut mm. taksikyydit (shl- vpl- ja svl-kyydit). Yhteinen haaste liittyy taksien riittävyteen erityisesti sesonkiaikana, jolloin taksikyytien saatavuudessa on haasteita. Esim. kela kyytien järjestäminen osittain hv-alueen omana toimintana ei ole Kelan:n antamien tietojen mukaan tässä vaiheessa mahdollista.

Tarkastuslautakunta pitää tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman ja palvelustrategian sekä henkilöstöohjelman yhteennivomista olennaisen tärkeänä.

Erikoissairaanhoidon osuutta kokonaiskustannuksista tulee arvioida kriittisesti ja työnjakoa ja tehtäväkokonaisuuksia sekä palveluketjuja tarkastella uudelleen kustannustehokkuuden lisäämiseksi.

Paljon palveluja käyttävät tulee arvioida ja luoda entistä sujuvat palvelukokonaisuudet ja -polut.

3.2. Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalouden ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymä (LPSHP)

Talouden seuranta

V. 2022 omavaraisuusaste parani 25,7 %- yksikköä edelliseen vuoteen nähden. Toteutunut omavaraisuusaste 38,5 % luokitellaan hyväksi viitteellisissä ohjearvoissa. Suhteellinen velkaantuneisuus pieneni 10,3 %-yksikköä edelliseen vuoteen nähden.

Tarkastuslautakunta pitää oleellisena, että talouden seurantaluvut ovat jatkossa yhteneväiset. Tavoitteet tulee yhdenmukaistaa ja raportoida osavuosikatsauksissa.

Henkilöstön osaaminen ja saatavuus

Yhteensä 395 työntekijää, kokoaikaisia 384 ja osa-aikaisia 11; 20 % määräaikaissa palvelussuhteessa.

Ei lausuttavaa.

Tarkastuslautakunta olisi toivonut aluehallituksen lausunnossaan avaavan, miksi aluehallituksella ei ole LPSHP:n henkilöstön osaamisen ja saatavuuden osalta lausuttavaa

Henkilöstön saatavuusongelmat koskevat koko Lapin hyvinvointialuetta ja pysyvä ja motivoitunut henkilöstö on tärkeä mahdollistaja palvelujen laadussa ja saatavuudessa.

Työhyvinvointi

Työhyvinvoinnin kehittämiseen ja sairauspoissaolojen vähentämiseen on tarpeen kiinnittää huomiota.

Tarkastuslautakunta olisi toivonut aluehallituksen tuovan esille ehdotuksia työhyvinvoinnin kehittämiseksi ja sairauspoissaolojen vähentämiseen.

Sairauspoissaolot edelleen korkealla tasolla, millä on suuri merkitys tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman onnistumisessa sekä palvelujen saatavuuden varmistamisessa.

Toiminta

Palvelusopimus Mehiläinen Länsi-Pohjan kanssa on taloudellisesti epäonnistunut tilanteessa, jossa alueen väestö vähenee ja sen takia suoritteet vähenee? (vähenee?, puuttuu arviointikertomuksesta ja aluehallituksenkin alkuperäisestä lausunnosta)

Aluevaltuusto päätti MLP-sopimuksen jatkosta 23.10.2023.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa, että merkittävässä alijäämätilanteessa (Q3) ei ole tehty tuottavuus- ja taloudellisuusohjelmaa, jossa huomioitaisiin erikoissairaanhoidon työnjakoa ja sen seurauksena saatavia kustannussäästöjä.

Tarkastuslautakunta kiirehtisi työnjakoa erikoissairaanhoidon yksiköiden välillä.

3.3. Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä (Kolpene)

Talouden seuranta

V. 2022 toteutuneiden korkokulujen kasvu oli 5,8 % (toteuma 71 t €). V. 2023 rahoituskulut on huomioitu hyvinvointialueen talousarviossa.

Tarkastuslautakunta pitää oleellisena, että talouden seurantaluvut ovat jatkossa yhteneväiset. Tavoitteet tulee yhdenmukaistaa ja raportoida osavuosikatsauksissa.

Henkilöstön osaaminen ja saatavuus

Määräaikaisten palvelussuhteiden osuus henkilöstöstä on merkittävä (23,4 %). Vuonna 2022 yhteensä 388 työntekijää, joista kokoaikaisia 355 ja osa-aikaisia 53. Ei lausuttavaa.

Henkilöstön osaamiseen ja saatavuuteen liittyvät riskit koskevat koko hyvinvointialuetta.

Tarkastuslautakunta olisi toivonut aluehallituksen lausunnossaan avaavan, miksi aluehallituksella ei ole Kolpeneen osalta henkilöstön osaamisesta ja saatavuudesta lausuttavaa.

Henkilöstön saatavuusongelmat koskevat koko Lapin hyvinvointialuetta ja pysyvä ja motivoitunut henkilöstö on tärkeä mahdollistaja palvelujen laadussa ja saatavuudessa.

Työhyvinvointi

Työhyvinvoinnin kehittämiseen ja sairauspoissaolojen vähentämiseen on tarpeen kiinnittää huomiota.

Tarkastuslautakunta katsoo, että työhyvinvointi jää abstraktiksi ja olisi toivonut toimenpide-ehdotuksia ja viittausta esim. työn alla olevaan henkilöstöohjelmaan.

Toiminta

SHQS (Social and Health Quality Standard) käyttöönotto.

Ei lausuttavaa.

Tarkastuslautakunta olisi toivonut aluehallituksen lausunnossaan avaavan, miksi aluehallituksella ei ole Kolpeneen toiminnan osalta lausuttavaa.

Laatu- ja toiminnanohjausjärjestelmän luominen on työn alla Lapin hyvinvointialueella. Tarkastuslautakunta suosittelee, että Kolpeneen kokemuksia SHQS:n käyttöönotossa hyödynnetään.